

GRČ. ÁNTHRŌPOS

Grčka riječ *ánthrōpos* „čovjek“ nije dosad imala zadovoljavajuće etimologije (1); nameće se jedino veza s hetitskim *antuhšaš* „čovjek“ (2).

No zanimljiva je podudarnost prvih dijelova grč. *ánthrōpos*, mikēn. *atoroqo*, het. *antuhšaš* s ovim gnijezdima:

semh.: kuš. **and-* „ljudi; rod, pleme“: bilin *ad, ad* „rod, pleme; običaj, odgoj“, bedauje *enda* „ljudi; narod“, *o'andoa* „selo, rod, pleme“, bišarin *enda, endoa* „Arapin, beduin“, ammar'ar *'ēnda* „ljudi“, saho, irob *hē* „čovjek“, alagva *hēru* isto, burunge *hēdi* isto. Kuš. > geez *'ad* „ljudi“, tigre *'ad* „rod, pleme, narod, mjesto, selo“, *'az* „mjesto, rod, pleme“, tigraj *'ādaj* „mjesto, selo, narod“ (3);

hat. *anta* „muškarac; muški“, *antuh* „čovjek“ (4);

sumer. *nita(h)* „čovjek, muškarac“ (5), ? *na* isto (6);

? bantu: sv. *mtu* (mn. *watu*) „čovjek“ (7), luganda *omuntu* (mn. *obantu*) isto (8) (9);

turk. **anda-*: stturk. *antik-* „zaklinjati se“, tur. *ant, andi* „prisega, zakletva“, *andiç-* „zakleti se, prisegnuti“ (10);

mong. **anda-*: pism.-mong. *anda* „prijatelj, pobratim“ (*andašai, andašar* „prisega, zakletva“), mong. *and* „prijatelj, drug, ljubimac, pobratim“, burjat. *anda* „prijatelj, pobratim, drug (u drugom plemenu)“;

tm. **anda* „prijatelj, drug“: evenk., neg., oroč., udej., ul'č., orok., nan., mandž. *anda*, džurč. *'án-tāh-hâi niēh-rh-mâ* „gost“ (11);

nivh. *antx*, istsah. *andx* „gost“ (12);

etr. *anθi* f. NP (13).

¹ v. Frisk 1960: 110—111 s lit.

² nav. dj.; Ivanov 1975: 17, bilj. 3.

³ Dolgopol'skij 1973: 148.

⁴ Dunaevskaja 1954: 77, hat. > het.

⁵ D'jakonov 1954: 50.

⁶ Meißner-Oberhuber 1967: 149.

⁷ Kutuzov 1965: 113.

⁸ Nosova-Jakovleva 1969: 157.

⁹ Gluhak 1977: 51, 54, semh. + ie. + hat. + sumer. + bantu. O nekim drugim paralelama između afričkih i drugih jezika v. i Gluhak 1978.

¹⁰ Ščerbinin 1977: 32, 33.

¹¹ SSTMJa 1.42—43, tm. + mong. + turk.

¹² Savel'eva-Taksami 1970: 33.

¹³ v. npr. Georgiev 1970: 28.

Očito se radi o staroj nostratičkoj riječi za „čovjeka“, možda za „druga“, koja se može rekonstruirati kao *Γanda. Na *Γ (= *t ili *γ (14)) ukazuje semitohamitsko (kušitsko) *t te ø u drugim jezicima (odnosno laringal u indoevropskom); na *a — istočnonostratičko *a (turk., mong., tm., nivh., etr. a) te indoevropsko i možda hatsko a; na *n — altajsko *n (turk., mong., tm.); na *d — semitohamitsko (kušitsko) i altajsko *d, etrursko θ, a također i grčko th (od ie. *dh od nostr. *d); na konačno *a ukazuju altajski primjeri (mong., tm.) (15).

Ova je dakle grčko-hetitska izoglosa, koja je potekla od nekog indoevropskog *Handh- „čovjek“, ostatak starije nostratičke riječi *Γanda čiji su refleksi u indoevropskom potisnuli refleksi nostr. *mäna, *NajRa i dr. (ie. *m[o]n-, *ner-) (16).

Zagreb.

A. Gluhak.

LITERATURA

- D'jakonov I. M. 1954. O jazykax drevnej perednej Azii. *Voprosy jazykoznanija* 5/1954, 44—64.
- Dolgopol'skij A. B. 1972. Nostratičeskie korni s sočetaniem lateral'nogo i zvonikogo laringala. *Ėtimologija* 1970, 356—369. Moskva: Nauka.
- — —. 1973. Sravnitel'no-istoričeskaja fonetika kušitskix jazykov. Moskva: Nauka.
- Dunaevskaja I. M. 1954. O karaktere i svjazax jazykov drevnej Maloj Azii. *Voprosy jazykoznanija* 6/1954, 62—79.
- Frisk H. 1960. Griechisches etymologisches Wörterbuch, Band I: A-Ko. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag.
- Georgiev V. I. 1970. Etruskische Sprachwissenschaft. I. Teil: Altetruskische Inschriften. *Linguistique Balkanique* XIV, fasc. 1. Sofia: Verlag der Bulgarischen Akademie der Wissenschaften.
- Gluhak A. 1977. Nostratica. *Suvremena lingvistika* 15—16, 49—56.
- — —. 1978. Afrički jezici i nostratička makroporodica. *Suvremena lingvistika* 17—18 51—52.
- Illič-Svityč V. M. 1971, 1976. Opyt sravnenija nostratičeskix jazykov (semitoxamitskij, indoevropskij, kartvel'skij, ural'skij, dravidijskij, altajskij). (I) Vvedenie. Sravnitel'nyj slovař (b—K). (II) Sravnitel'nyj slovař (l—ŷ). Ukazateli. Moskva: Nauka.
- Ivanov V. V. 1975. K tipologičeskomu analizu vnutrennej formy praslav. *čelovĕk 'čelovek'. *Ėtimologija* 1973, 17—22. Moskva: Nauka.
- Kutuzov A. I. 1965. Kamusi fupi ya kiswahili-kirusi na kirusi-kiswahili (Kratkij suaxili-russkij i russko-suaxili slovař). Red.: Ali Juma Zidikheri. Moskva: Sovetskaja ěnciklopedija.
- Meißner B., Oberhuber K. 1967. Die Keilschrift. 3., völlig neu bearbeitete Auflage. Berlin: Walter de Gruyter et Co.
- Nosova O. P., Jakovleva I. P. 1969. Dikisonale entono lugandalurassa n'olurassaluganda (Kratkij luganda-russkij i russko-luganda slovař). Red.: A. M. Kasozi, A. M. Nyanzi. (S priloženiem kratkogo očerka grammatiki jazyka luganda, sost. O. P. Nosovoj). Moskva: Sovetskaja ěnciklopedija.

¹⁴ Dolgopol'skij 1972: 356—357, bilj. 2.

¹⁵ usp. i poredbeno-fonetske tablice u Illič-Svityč 1971: 147—171.

¹⁶ Illič-Svityč 1976: 58—59, 92—93.

- Savel'eva V. N., Taksami Č. M. 1970. Nivxsko-russkij slovař. Moskva: Sovetskaja énciklopedija.
- SSTMJa 1. 1975. Sravnitel'nyj slovař tunguso-mañčurskix jazykov. Materialy k étimologičeskomu slovarju. Tom I, a-ŋ. Leningrad: Nauka, Leningradskoe otdelenie.
- Ščerbinin V. G. 1977. Küçük Türkçe-Rusça sözlük (Kratkij turecko-russkij slovař). Moskva: Russkij jazyk.

S U M M A R Y

A. *Gluhak*: GREEK ANTHRŌPOS

Indo-European **Handh-* „man“ (Gr. *ánthrōpos*, Myc. *atoroqo*, Hitt. *antuḫšaš*) evidently came from Nostratic **Ganda* „man“ also reflected in Semito-Hamitic, Hattian, Sumerian, Altaic, Nivkh and may be in Bantu and Etruscan.

K r a t i c e

burjat.	burjatski	neg.	negidalski
džurč.	džurčenski	nivh.	nivški
etr.	etrurski	nostr.	nostratički
evenk.	evenkijski	oroč.	oročki
grč.	grčki	orok.	orokski
hat.	hatski	pism.-mong.	jezik mongolske pismenosti
het.	hetitski	semh.	semitohamitski
istsah.	istočnosahalinski	sumer.	sumerski
	dijalekt nivhskog jezika	sv.	svahili
kuš.	kušitski	tm.	tunguskomandžurski
mandž.	mandžurski	tur.	turski
miken.	mikenski	turk.	turkijski
mong.	mongolski	udej.	udejski
nan.	nanajski	ul'č.	uljčki

WOJ-RA, WO-RA-E, WO-RA-WE-SA

Toutes les trois formes citées dans le titre ci-dessus proviennent des tablettes de Cnossos (Sp 4452; Sp 4451 . . . ; So 880 . . .). L'idéogramme *253 qui n'apparaît que dans les deux tablettes de la série Sp ressemble à une corne¹ courbée et se rapporte, selon toute apparence, à l'objet désigné par la forme *wo-ra* resp. *wo-ra-e*².

Les tentatives d'identifier les formes citées portaient principalement d'hypothèses linguistiques sans avoir mentionné aucune donnée littéraire de l'époque postmycénienne:

V. G(eorgiev) 3 (= *Slovar*, Sofia 1955), 76 — „*wo-ra-we-sa* = $\text{F}\omega\lambda(\lambda)\alpha\text{F}\epsilon\sigma\sigma\alpha$ hom. *ἤλ-ἦεσσα (ὄλ = att. *άλ*, i.-e. **wrs-*; cf. *wa-ra-wi-ta*“); p. 74, s.v. „*wa-ra-wi-ta*, scil. κύκλα = **Fαλ-αFιντα* ou *Fαλλ-* hom. *ἤλ-ἦεντα, nom. acc. pl. comp. ἤλωσ, dor. ἄλωσ, γάλλοι (γ = F) Hes.“ etc.;

M. Ventris (d'après L. R. Palmer 12, 70) — „*wo-ra-we-sa*, dérivé de οὐλά „scar“, = *wolawessa* „scarred“ (cf. *Docs*, 412, Gloss., s. v.);

¹ Cf. J. T. Killen et J.-P. Olivier, 155 *raccords de fragments dans les tablettes de Cnossos*, dans BCH 92, 1 (1968), 127.

² J. L. M(elen) 3, 45: „The ideogram *253 is likely to represent some part of the Mycenaean chariot, named *wo-ra-e* on Sp 4451“.